

Wine, Spirits and Kiddush - Halachos of Chamar Medinah

עניני הלכות שבת

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

במקום שאין יין מצוי, י"א שמקדשים על שכר ושאר משקין*, חוץ מן המים. וי"א שאין מקדשין. (כז) ולהרא"ש, בלילה לא יקדש על השכר אלא (כח) על הפת, ובבקר יותר (כט) טוב לקדש (ל) על השכר, שיברך עליו (לא) שהכל קודם ברכת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי, ודברי טעם הם. הגה: וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש. * ואם יין בעיר, (לב) ח לא יקדש על הפת. ט ומי שאינו שותה יין משום נדר, (לג) יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו; ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, (לד) או ישמע קידוש מאחרים.

2.* שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן עה

א. במיני משקה של סאדע וכדומה אם יש להבדיל עליהן כדין חמר מדינה בדבר המשקאות של מיני סאדע /סודה/ אם יש להם דין חמר מדינה לקדש בשחר ולהבדיל עליהן, הנכון לע"ד דהן כמים בעלמא דאף ששותין אותם גם בסעודות החשובות ומכבדין בהם אבל הוא רק כשתית מים לצמאון ולהתקרר בימים החמים ובשעה החם להם, והכבוד בהם הוא ג"כ רק כשצריכין לזה וגם במים צוננין מכבדין כשצריכין להם. וחשיבות משקה הוא שאין השתיה מחמת שצריכים להם לצמאם אלא שותים אותם אף בלא צורך לגופם אלא בשביל כבוד הסעודה וכבוד האורחים, דאין שום אדם שותה יין וי"ש ושכר לצמא דע"ז שותין מים שיותר עדיפי אלא רק לכבוד בעלמא שותין אותן ואלו המינים נקראים בשם משקה וחמר מדינה.

ב. ואף המתירין לקדש ולהבדיל על טיי /תה/ מתוק עיין בעה"ש סימן ערב סעי' י"ד נראה שבטיי דרך העולם שמכבדין ושותים זה אף שאין צריכים כלל לשתות אלא מפני הכבוד ולכן מחשיבים זה למשקה אף שלכאורה הם מים ממש. והמתירין גם על חלב אולי הוא מחמת שחלב שותין שלא לצורך צמאון וכשמכבדין לאורח בכוס חלב לא יוכל לומר שאינו רוצה לשתות משום דאינו צמא, דחלב שותין גם שלא לצמאון ויתחשב שאינו רוצה להתכבד ולכבד, לכן מחשיבין זה למשקה שמכבדין בו כחמר מדינה, אבל המיני סאדע אין שותים אותם אלא לצמאון וכשיכבדו אותו במשקה סאדע והוא אינו צמא ולא ישתה לא יתחשב לאינו רוצה להתכבד ולכבד לכן אף לדידהו אין להחשיב זה למשקה דחמר מדינה ואין לקדש ולהבדיל עליהן.

ג. ובעצם גם בטיי ובחלב רק בדוחק גדול יש לסמוך עליהו ולהבדיל ולקדש עליהם וגם בעה"ש שם כתב שרק מפני הדחק יש מקילין על טיי וחלב. ובמ"ב /סי' ערב/ ס"ק כ"ד כתב שאין לקדש ולהבדיל על חלב בשם הברכ"י, ואודות טיי לא הזכיר משמע שגם על טיי אין לקדש ולהבדיל, וכן ודאי מן הראוי לעשות, ובפרט שבמדינתנו מצוי יין אבל מ"מ אם נזדמן שאין לו יין ולא שום משקה אחר אלא טיי וחלב יכול לסמוך על המקילין בהבדלה והקידוש יהיה על הפת. ולענין טיי וחלב מה עדיף לפ"מ שבארתי בטעם המתירין נמצא שטיי עדיף, אך אולי מצד החשיבות חלב עדיף, ולכן אין בידי להכריע מה עדיף לו בשעת הדחק. אבל במיני סאדע גם בשעה"ד לא יקדש ולא יבדיל עליהו. ידידו, משה פיינשטיין.

3. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

(כז) ולהרא"ש וכו' – גם הרא"ש ס"ל כהי"א הראשון אלא דכיון שהפת בא לצורך סעודת שבת חשיב טפי משכר לקדש בו בלילה ולדינא יש ליזהר לכתחלה שלא לקדש בלילה על שום משקה חוץ מן היין או פת אם אין יין בעיר וכדלקמיה ...

4. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

(כח) על הפת – ומניח [לז] ידיו עליו עד גמר הקידוש כמ"ש סי' תפ"ג והטעם דכמו שצריך לאחוז בידו הכוס של קידוש כך צריך לאחוז הפת בידו כשמקדש על הפת:

Wine, Spirits and Kiddush - Halachos of Chamar Medinah

עניני הלכות שבת

5. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

(כט) טוב לקדש – היינו דבזה הוא יותר טוב מעל הפת כמו שמפרש הטעם אבל יין במקום שהוא מצוי ודאי יברך עליו אפילו ביום ... ומ"מ במדינתנו שהיין ביוקר ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין לא נהגו אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכו"ע וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר:

What if I prefer the Chamar Medinah?**6. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט**

(ל) על שכר – ואם חביב לו יין שרוף יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתנו שהוא חמר מדינה

7. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רעב סעיף ט

(ל) על שכר – ...אך שיזהר ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית ובדיעבד או בשעת הדחק שאין יכול לשתות כמלא לוגמיו ואין לו יין ושאר משקין אפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו וכדלעיל סימן רע"א סי"ד. ולענין מי דבש ושאר משקים עיין במה שכתבנו לקמן בסימן רצ"ו במ"ב:

How much do I have to drink?**8. שו"ת הר צבי אורח חיים א סימן קנט**

בדבר קידוש על יי"ש פחות מרביעית ... בענין אם מותר לקדש על יי"ש בכוס פחות מרביעית.

ובעיקר דברי הפמ"ג שהביא כת"ר עיין פמ"ג א"א (סימן קצ אות ב) מזכיר דהט"ז בסימן רי כתב דיכול לברך ברכה אחרונה על יי"ש שהוא פחות מכשיעור, ואומר דספק ברכות להקל וכן הוא כופל דבר זה במקומות אחרים בסימן ר"י, אבל דעת שאר אחרונים דאין לברך על יי"ש פחות מרביעית.

9. שו"ת מהרש"ם חלק א סימן קעה

ומה ששאל בדין קידוש של יום אם צריך שיעור כוס ... אבל העיד לפני ת"ח זקן שהיה בעצמו במעמד בפני הגה"ק אבד"ק ראפשיטץ זצ"ל שצוה לתלמידיו לקדש ביום על יי"ש על צלוחית קטן כדרך שתייתו וא"צ שיעור כוס והגם שהיה לפניו יין על השלחן אמר שמכבדהו ביי"ש כדי להורות הלכה לתלמידים. וכן הועד לפני בשם הגאון החסיד אבד"ק קאמינקא זצ"ל שנהג כן תמיד והיינו עפ"ד הט"ז /או"ח/ סי' ק"צ ומשום שכך דרך שתייתו ושביעת גרונו. וע' בב"י א"ח סי' רע"א בשם ראב"ה שקבלה בידו דסגי בקידוש בקימעה שיעור גרונו וסביב לוגמו אלא שחלקו עליו. וכיון דשתיית יי"ש נתפשט מאוד והוי חמר מדינה לשתות כמעט בפני כל סעודה צלוחית קטן וקשה לשתות יותר מפני חריפותו לכן שיעורו גם לענין קידוש בכך. וכן הועד לפני בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל וכדאי הם לסמוך עליהם בקידוש היום ודוקא ביין ושכר בעי' שיעור כוס.

